Tečaj XV. **NOVICE** List 50.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. junija 1857.

Dober svèt takim, kterim je toča polje poškodovala.

Po spisu direktorja Walz-a v Hohenheimskem časniku.

(Dalje.)

Če toča rež pobije.

Rež se raji obraste kakor pšenica in poganja, čeravno ne dosti, dokler ne odcvetè. Od reži, ktero je toča 23. majnika v polnem klasji pobila, sem nakosil še polovico tega, kolikor bi se je bilo pridelalo, če bi ne bilo toče bilo. Če k ti polovici zernja še prištejemo pokošeno slamo, ktera je v tem stanji za košnjo zmiraj toliko vredna kakor ovsena slama, bi se utegnila cela škoda le k večem na četertinko vsega ceniti.

Ako se rež, preden pride klas iz tulca, nad njim ulomi, se klas ne prikaže več tako lepo kakor pri pšenici, klas obvisi na ulomljenem mestu in hira; zatega voljo se v takih okóljšinah rež pred pokositi smé kakor pšenica, in to že tudi zavoljo tega, ker se bolje obraste kot pšenica. Z novimi reženimi poganjki je pa tako kakor z jaro režjo.

Če toča rež pobije kadar cvetè, ni od ulomljenega klasja nič več pričakovati; pognala bi pa takrat na novo tudi premalo, tedaj naj se njiva preorje, ker je še čas za drugo setev.

Če je rež že odcvetela, se zernje vendar še naredí, akoravno so bilke ulomljene, če le klasi in bilke niso v zemljo zatepeni in se dajo z roko še vzdigniti; takrat naj se rež le pustí pri miru; še bo plenjala. Leta 1849 mi je zadnje dní majnika (ravno na sv. Rešnjega telesa dan) že odcvelo rež toča tako poklestila, da je med 400 do 500 bilkami le še ena pokonci stala, vse druge so bile en čevelj nad zemljo pobite nektere celó večkrat, in vendar sem je po 5 vagánov na prostoru še pridelal, kjer bi je bil sicer, če bi ne bilo toče bilo, 8 vag. nažel. Eno leto mi je toča kakih 16 ali 18 dní pred žetvijo rež tako pobila, da nobena bilka ni več pokonci stala, in vendar mi ni bilo dosti škode, tudi zernje je bilo dobro in težko; ravno tista huda ura je pobila pa tudi pšenico, — ker je pa še 10 dni delj do žetve imela, ni bilo zernje tako jekleno.

Če toča jari ječmen potolče.

Med vsem žitom se jari ječmen najraji obraste, pa tudi največ odraslikov požene; to dobro lastnost obderží celi čas, dokler ni odcvetel; tedaj se jari ječmen smé brez strahu pred kakor vsako drugo žito pokositi, če ga je toča pobila tudi že po cvetji. Ker klasje tudi nerado se prikaže, če so bili tulci nad klasjem ulomljeni, je tedej v takih okoljšinah še bolje jari ječmen pokositi kakor pa pšenico.

Ječmen bi jez podoral le takrat, kadar bi bila toča klase in bilke popolnoma v zemljo zatepla ali pa klasje popolnoma odbila, ker takrat ni ničesa več pričakovati. Ako pa toča ni tako hudo razsajala, še tudi na ulomljenih bilkah zernje plenja, čeravno je lože memo navadnega kadar ni toče bilo.

Če toča oves potolče.

Oves se ne obraste tako rad kakor ječmen, ker ga navadno v slabejo zemljo sejemo in zatega voljo mu manjka močí vdrugič pognati. V močni zemlji naredi še veliko novih odraslikov, če ga je toča pobila, kadar se ni bil v latéh če pa so lati že popolnoma iz tulcov in je toča oves pobila, ko je cvetel ali še prej, takrat naj se podorje, če ni detelja spod sejana. Če pa je toča bila, ko je oves že odcvetel, se napravijo na zlomljenih bilkah vendar še lahke zernja, ako niso bile v zemljo zatepene.

(Dalje sledí.)

Imenik tistih, kterim so bile v dunajski razstavi svetinje in pohvalne pisma podeljene.

Iz Goriškega in Istrijanskega.

Veliko sreberno svetinjo je dobila:

c. k. kmetijska družba v Gorici za mnogoverstne pridelke.

Pohvalne pisma sta prejela:

c. k. kmetijska družba v Gorici in gosp. Šardoč iz Kopra za jelenski rog.

Iz Horvaškega.

Veliko sreberno svetinjo so dobili:

gosp. grof Štefan Draškovic, grajšak Božakovinski za žita in semena, — c. k. ured gojzdnarski v Fužini in c. k. ured gojzdnarski v Kutjevem za bogato zbirko gojzdnarsko.

Malo sreberno svetinjo so prejeli:

gosp. grof Marko Bombelles grajšak v Opeki za bika, — gosp. Tverdoević Marko Brodjanin iz Klakora za koruzo, — c. k. polkovnija Brodska za perílo in obléko.

Veliko bronasto svetinjo so prejeli:

družtvo akcijno v Reki za moko, — c. k. polkovnija Brodska in c. k. polkovnija Križevaška za nastojanje svoje v gojzdnarstvu, — c. k. polkovnija Brodska za perilo in obleko, — poddružnica Dolgoselska dve svetinji za národno obleko in orodje.

Malo bronasto svetinjo so dobili:

gosp. Todorovič iz Karlovca za moko, — gosp. Prašnicki iz Varaždina za žita, — gosp. Imprič iz Bregov za žita, — c. k. polkovnija Brodska za perílo in obleko, — poddružnica Varaždinska za národno orodje.

Pohvalne pisma so prejeli:

gosp. Pessi Josip iz Reke za različno rastlje in olje, — c. k. polkovnija Brodska in grof Chamaré, c. k. general in grajšak za černo vino od leta 1856.

Poljodelstvo in kemija.

(Dalje.)

Kakor je viditi, se nam je klobčič zeló zamotal, ker poprej smo rekli, da gnojna perst pospešuje rastlinsko rast; zdaj pa smo slišali, da je gnoj nepotrebna stvar. In res! zavolj tega ste se zelo pričkale imenovani stranki

v pretečenem desetletji. Pa vse to pričkanje je bilo podobno nekdanji vojski slovenskih jezikoslovcov — le besede so lovili. Obe ste imele nekaj prav, pa obe ste tudi predeleč segale v svoji gorečnosti.

Namesto da so gnojoljubci rekli, da se redí rastlina od gnoja, naj bi bili raji rekli, da rastlinski rasti gnoj hasne. — Una stranka je imela tudi prav, ki je djala, da je bila perva domovina sožigljivih stvari le zrak, — da bi pa bil zavolj tega gnoj nepotrebna stvar na njivi, to je, nasproti vsakdanjim skušnjam. Kako bi kmet debelo gledal, ako bi mu kdo rekel, da meče bob v steno, ko vozi gnoj na njivo! Namesto tedaj reči, da rastlina vès ogeljc, kislec, vodenec in gnjilec le iz zraka jemlje, naj bi se bilo raje reklo, da je rastlina v stanu, vse te stvarí le iz zraka dobivati, pa s tem še ni rečeno, da bi jih mógla jemati le od tod.

Ko ste obe stranki tako prišle na zlato srednjo pot, je bilo konec vsega dolzega pričkanja. —

Večidel sadimo ali sejemo sadeže le zavolj posebnih njih delov, ki so nam posebno ljubi, in ne zavolj cele rastline. Tedaj skerbimo le te posebne rastlinske dele prav dobro izrediti, če bi tudi pri tem nje drugi deli zaostali. Hočemo vselej izrediti podzemeljc debelih in obilnih iz enega stebla, radi bi, da bi bila repa debela in prav nam ni, če gré v cvet, — želimo, da bi delalo zelje velike glave in da bi pšenično klasje rodilo veliko in težkega zernja. Vsaka rastlina, več stolotij le zavolj kakega posebnega nje dela sejana, mora stopiti v nenaravni stan, ker drugi nje deli zaostajajo v svojem razvitji; od kodar ravno morebiti izvira bolezen podzemeljc.

Saj nam enake izglede dajè tudi živalstvo. Pri pitanem volu se zeló množí mast in meso zavolj obilne jedí in ker nič ne dela, pa njegova moč in gibljivost zaostajate, kosti se ne terdijo in tak vol si naj lože kosti polomi. Saj imajo tudi ljudje, ki morajo skorej od samih podzemeljc živeti, tudi le drobne kostí. Gos, ki jo zapremo ali še celo vtaknemo v lonec in jo s turšico pitamo in bašemo, tako odebeli in tako velike jetra dobí, da se velikokrat zavolj tega zaduší. Ali ni tudi tako nenaravno pitanje gosi mučenje živali?

Pri svojih sadežih pa bi pripravili radi ne le posebne njih lastnosti na visoko stopnjo popolnosti, ampak razširili bi jih tudi radi kamorkoli je le mogoče. Tako je primorana rastlina velikokrat rasti v persti, ki je vsa drugačna od tiste, v kteri je od začetka, v divjosti rastla. Divja rastlina raste vedno le tam, kjer najde vse, česar v svoje življenje potrebuje. V apnéni, kremenasti, močvirni itd. zemlji raste veliko posebnih rastlin. Mi bi pa radi, da bi rastlo na ravno tistem prostoru leto za letom — in sicer še dobro rastlo — žito, mak, lan, tabak, detelja, podzemeljce in repa, kteri sadeži gotovo v svojem naravnem, divjem stanu niso rastli v enaki persti.

Gojzdom nam pa ni treba gnojiti, ker vse rastline, ki tam rastejo, so na svojem naravnem prostoru, na kterem najdejo vse, kar je potrebnega v njih rast. Na njive pa, kjer hočemo, da bi rastli tako različni sadeži, moramo voziti z gnojem take stvari, ki so ti ali uni rastlini potrebne, kterih pa perst nima v sebi, če hočemo doseči dobro rast naših sadežev. Dozdeva se mi pa tudi, da sadež potrebuje toliko več gnoja, kolikor bolj se je že oddalil od naravnega divjega plemena, od kterega se je zmiraj bolj odločeval vsled naše sebičnosti, ki le posebne dele njegove posebno izrejati hoče v škodo druzim. Tako je sebičnost naša napravila iz lepe rastline nenaravno stvar, ki nam je po volji. To vidimo, na priliko, pri kuhinskih sadežih; različne zelja, ki izvirajo vse iz enega plemena, salata ali lebeda, kumare itd. potrebujejo, posebno veliko in drobnega gnoja.

(Dalje sledí.)

O cerkvenem petji in orglanji po deželi.

Spisal Kamilo Mašek.

(Dalje.)

Poglavni deli orgel so: mehovi, sapovodi, sapohrani s pišalkami, abstrakti, vitlice (Wellen), register, taste in slednjič omara. Ti deli niso vedno enako narejeni in tudi niso pri vsacih orglah na tistem mestu. Ravnajo se po velikosti orgel in po prostori, kamor se hočejo orgle postaviti. Zato naj je perva skerb organista, da pregleda vse orgle, kakošne so in kakošno lego imajo. Glasovi se tako le proizvodijo: najprej naj se potegne tista igra (register), kakoršne baže glasove hoče kdo imeti. Pišalke registra so vtaknjene v vžgane luknje, ktere so v sapohranu, ki je temu registru lasten. Pod vsako luknjico je koritice (kancela) po širokosti luknje in debelosti sapohrana, ki je spodej s pousnjenim priklopcom (ventilom) zapert. Kadar se taste pritisnejo, se odpre priklopec in sapa gré iz mehov po koriticih (kancelah) v sapohran (Windlade) in tisti glas zbudi, čigar tasta se pritisne.

Ako ne zapoje koj, ko se tasta pritisne, je znamenje, da je sostava orgel pokvarjena.

To se godí, ako pišalka ni v pravi legi ali če so abstrakti predolgi, ali pa če sapa namesti v kancele zraven njih piše. Če pišal še poje, kadar si že perst od taste vzel, je znamenje, da se ventil ne zapira dobro, ali pa so peresa, ktere ventil gonijo, oslabele ali zarujevele. Dosti je, ako abstrakte in vitlice le nekoliko odjenjajo. Ako taste zastajajo in orgle cvilijo, je vzrok temu, da je ali les se napel ali pa so polne prahú. Kaj je tù storiti, vsak lahko vé.

Ako se zraven glasú tudi sapa sliši, ne stoji pišalka prav v luknji, ali pa je sapovod pokvarjen. Da naj se pišalka dobro v luknjo vtakne in prevelika luknja zamaší, ni treba dalje razlagati.

Ako se dva registra odpreta, in zraven glasú, če eno tasto pritisneš, se čuje še eden, je gotovo znamenje, da je eden izmed teh dveh registrov pokvarjen. Vzemi preglašeno pišalko iz orgel in popravi jo. Težko pa je spoznati, ktera pišalka je preglašena, kadar je več registrov odpertih. Da pokvarjeno dobiš, zaperaj registre zaporedoma, dokler ne vtihne preglašena pišal, in kadar neha pokvarjena pišal peti, imaš register v pestéh, v kteri je pišal — namreč v zadnjem registru mora biti, ktero ni zaperl.

Pišalke so dvojne: namreč take, ktere že dajo glas, ako le dahne sapa v nje (Labialpfeifen) in take, ktere morajo imeti ježičke iz kake medenine (Zungenpfeifen). Perve se razdelujejo v odkrite, pokrite in napol pokrite.

Odkrite ali odperte pišalke kositerne se vbirajo z mesingastim vbiravcom, ki je navadnemu lijaku podoben in je zgoraj špičast, spodej pa širokeji in votel.

Ako hočeš da bo debelše pela, se pritisne zgornja luknja pišal skupaj. Ako hočeš tanšji glas, naj se lesène nekoliko odrežejo ali pa se kositerna plošica nekoliko kviško vzdigne.

Pokrite in na pol pokrite jezičnice (Labialpfeifen) so take, kterih zgornja luknja je vsa ali na pol zadelana, ali pa ima v zamašku cevko, skoz ktero zrak v njo gré. Taka pišal tanje poje, če se dalje zamašek v njo porine, in debeljsi ali nižji glas ima, če se zamašek višje dene.

Slednjič se mi zdi potrebno opomniti, da se pišalke ne smejo po rokah valjati ali na solncu imeti, kadar se popravljajo, — sploh ni dobro, dalj časa se krog njih potikati, ker se zgrejejo in tanjše, potem pa spet ohlajene debelše pojó. (Dal. sl.)

Zgodovinske rečí.

Preseljevanje sarmatskih Limigantov.

Spisal Poženčan.

Med ljudstva, ki so se iz iztoka proti zapadu selile, povestniki štejejo sarmatske Limigante.

Le-ti so bili menda sorodni z rusovskimi Lemki v sandeckem okrožji Poljskega, in so se v dvoje delili: v svobodne in sužne, po legi svojih selišč pa v picenske in amicenske.

Picenci so stanovali ob tej strani Alute, v današnjej Vlahíi, kakor je viditi iz Amianovega popisovanja. Ta lega se ujema s tem, da so Rimljani morali iz strani gorenje Mužije ali Donave, Tajfali iz izhodnje strani Sedmograškega, in gospodarski Limigantje iz dežel na unej strani Maroša na zapadno Sedmograško proti Tisi nad imenovane Picence (Bukovce?) planiti, in jih med gore, med se in med Amicenci stanujoče stisniti, ter jih tako prisiliti, da so miru prosili. To se je, kakor Amian Marcelin pravi, godilo leta 358. po Kr. Tega leta so bile sužnim Limigantom dane selišča ob gornjem Potisji med Jazigi in karpatskimi hribi in med bolj severnim kosom Sedmograškega.

Amicenski Limigantje so stanovali v temeškej okrajini blizo tam, kjer se Sava v Donavo steka. Dežela Limigantov je morala obseči velik kos stare trajanske Dacije, ne le podonavske temuč tudi notranje, ker jih Amian zove mogočne, njih deželo ali selišča pa kraljestvo (regnum).

Po današnje reči je bila ta dežela med Donavo, Aluto, Tiso in Marošem.

Kakor Amian Marcelin pripoveduje v 13. pogl., so stanovali v današnjem Banatu, kar ga je bliže Tise, in so bili pred Rimljani v obziru Panonije druge in gornje Mužije od Donave zavarovani, pred druzimi divjaki, namreč pred Jazigi, Buri, Kvadi itd. pa od Tise. Nad seboj so ob gornjej Donavi, na tisti strani, kjer Drava v njo teče, in med Tiso, imeli tisto krivino otoka, ktera se je pri Rimljanih „Acimincum“ imenovala.

Poglejmo: kdaj, zakaj in kam so se Limigantje selili. To se je godilo ob trojem času: pervič leta 334. po Kr., drugič leta 454. in tretjič leta 568. po Kr:

1. Kar se tiče pervega preseljevanja, poglejmo zakaj, kdaj in kam se je to godilo.

a. Vzrok, da so se Limigantje pervič selili, je bil ta, da so bili od svojih sužnov ali hlapcov pregnani. Amian pravi: „Nekdaj so bili rojenjaki te dežele mogočni in slavni, pa skrivna zapersega je bila hlapce v orožje spravila za hudobijo.“ V Konštantinovem životopisu se bere: „Sarmatski sužni so se bili zoper vse gospodarje spuntali, in jih pregnali.“

b. Kdaj se je to preseljevanje godilo, pravi sv. Hieronim, da namreč 28. leta Konštantinovega cesarovanja; Idati pa pravi, da takrat, ko sta bila Optat in Pavlin vetnika (konsula), torej leta 334. po Kr.

c. Kam so se selili, povesta spet sv. Hieronim in Idati, da v rimsko cesarstvo, kar pa je le sploh rečeno. Životopisec Konštantinov pa razločniše pripoveduje, da v Tracijo, Macedonijo in v Italijo. Amian še pristavlja, da je bilo to preseljevanje k Viktofalom, kteri so bili v zapadi Dacije s sarmatskimi Limiganti sosedje.

Kar je rečenega o Tracii in Macedonii, kamor jih je bil Konštantin prestavil, je razumeti o Picencih, ki so bivali ob tej strani Alute v današnji Vlahii. Le-ti so bili bliže Tracije, torej so v njo pred svojimi puntarskimi hlapci pobegnili, si v njej in v Macedonii selišč poiskat. Amicenci, ki so stanovali v temeškej okrajni blizo tam, kjer se Sava v Donavo steka, so pobegnili v Panonijo. Kteri so ob Maroši selišča imeli, so se ravno tako v bližnje okrajne Viktofalov rešili, kjer so bili potlej od teh in od cesarja Konštantina z zemljišči obdarovani. Sv. Hieronim pravi: „Sarmatski Limigantje so z oboroženimi rokami na rimske tla spodili svoje gospodarje, kterim se zdaj „Arkaragantes“ pravi“. To ime je vzeto iz greškega αρκεω, preganjam, in ραγα, sila, to je, s silo pregnani. Nemci so jih Ante imenovali. Idatijeve besede so: „zarod sužnih Sarmatov je svoje gospodarje v Romanijo pregnal.“ Konštantin je pregnane rad sprejel, in več ko tri sto tisuč ljudí vsake starostij in obojega spola je razdelil po Tracii, po Čudskem po Macedonii in po Italii, kakor se v popisu njegovega življenja bere. Koliko je moralo Limigantov biti, kjer se jih je na rimski svet še čez tri sto tisuč preselilo brez tistih, ki so šli k Viktofalom!

(Dalje sledí.)

Černe bukve.

Lepo prosim vredništvo „Novic“, naj spet enkrat odpré „černe bukve“ in va-nje zapiše, kar jim pišem.

Imel sem psička, ki je šel po navadi svojega spola h tukajšnem kovaču na brezen. Sirov in neusmiljen hlapec pokliče domače pse v hlev in tako tudi mojega psa, da ga vjame in kakor hudodelca zveže in zvezanega v kovačijo prinese, kjer velí ravno tako hudobnemu fantu, naj razbeli železno ost, s ktero sta potem psu glavo med očmí prežgala. Tako terpinčenega je potem drugi hlapec s polenom proti mojemu domu pripodil. Na vprašanje moje: zakaj je tako neusmiljeno psa terpinčil? mi hudobnež serdito odgovorí, da ga bo ubil, če še enkrat pride. To bi mi bilo veliko ljubše — mu odgovorim in zažugam, ga tožiti v sodnii, kar se je tudi zgodilo. Hlapec pa se je zbal kazni, je službo pustil in šel od tod v Planino. Kmalo potem sem vidil sirovega hlapčona, da so ga žandarji vklenjenega zavolj nekega boja v ječo gnali, ktera je za take grozovitniže res edino pravo prebivališče. —

Pred nekoliko leti je bila pri nas gmajna razdeljena, kar bi soseski v velik dobiček bilo, ako bi toliko škodljivcov ne bilo! Les lepo raste, in v kratkem bi se rast še pospešila, ako bi ne bilo toliko hudobnih ljudí, kteri ne varujejo le svojega, temuč tudi drugim veliko škodo delajo. Ali niso taki ljudje hudobneži — naj sodijo bravci sami iz tega, kar jim bom povedal. Ko sem en del zemlje dal potrebiti, najdem v nekem kotu gošave divje vinske terte rasti. To pripravno lego sem pripravil za poskušnjo za pravo vinsko terto in naredil majhno ograde ter va-njo tert vsadil, ktere so se lepo prijele. Zraven so stali divjaki; te sem cepil, misleč, da tudi na gmajni požlahnjene drevesca utegnejo boljih hrušk ali jabelk donesti. Kaj pa mi nek zavidneš tukaj načini? Cepljence mi večidel polomi in zlomljene nazaj potakne, ograde mi razgradí in živino noter zažene, čeravno ni imela kaj jesti; verh tega je še polovico lepo rastečih tert izpulil. — Ali bi se ne moglo takim hudobnežem prav ojstro na pete stopati? Ali more človek še kaj veselja imeti do zboljškov kmetijstva, ako se mu taka škoda godi?

Iz Verhnike. J. T.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Milana. 20. junija. Cena kokonov je čedalje višja; na sejmu so unidan plačevali funt po $8^2/_5$ lir, in ker so v Lombardíi malo svile pridelali, je gotovo, da bode cena še poskočila.

Iz Zadra v Dalmacíi 17. junija. Svilni červiči so se pri nas letos dobro obnesli; ker je na Laškem pridelk slab, pride nam na dobro; sploh je cena kokonov po 3 fl. za dunajski funt; nekoliko najlepših za seme se je prodalo tudi po 4 fl.

Iz Tersta. V saboto (20. dan t. m.) ob poli ene je privihral v Terst pervi hlapón (z imenom Pirano) z dvema vozovoma krasno olišpan, pod vodstvom c. k. ministerskega svetovavca žl. gosp. Ghega-ta in sekcijnega svetovavca gosp. Fillungen-a; veselo ga je sprejela obila množica Teržačanov, ki ga je pričakovala. Šel je iz Ljubljane ob šestih zjutraj, in je tedaj $18^7/_8$ milj dolgo pot s postajam vred doveršil v 6 urah in pol. — Za gotovo moremo povedati — piše „Triest. Zeit.“ — da 27. dan prihodnjega mesca se bo vožnja začela z velikimi slovesnostmi in da bojo slavni dunajski gosti pri tej priložnosti medpotoma obiskali Postojnsko jamo.

Od sv. Blaža na Štaj. se piše, da so 14. dan t. m. otroka pokopali, kterega je pred 8 dnev nek raztogoten petelin na oko kavsnil; trepavnica ni veliko otekla, pa kmali nesrečni otrok ni mogel ne jésti ne požirati in v 12 urah potem je umerl, vkljub hitri zdravniški pomoči; v vsem je bila bolezen zlo steklini podobna.

Iz Ljubljane. Z veseljem bode gotovo vsak domoljub sprejel novíco, da so 6. dan t. m. presv. Cesar poslavili prečastitega tehanta Vipavskega gosp. J. Grabrijan-a z redom Franc-Jožefovim za večletne zasluge v duhovnem pastirstvu in šolstvu. — V pondeljk popoldne se je v tukajšni križanski cerkvi pri večernici, s ktero se je za gimnazijalne učence praznovanje v čast sv. Alojzija začelo, nesreča zgodila, da se je okoli preobložene podobe sv. Alojzija papirnata roža vnela; v hipu je ogenj segel do podobe in tudi do une za njo, ki je navadno v vélikem altarji križanske cerkve. K sreči so ogenj hitro pogasili, da požar ni dalje segel po cerkvi in ne še večje nesreče napravil.

Novičar iz raznih krajev.

Ogerski časniki terdijo, da perve dní mesca augusta se bojo presv. Cesar s Cesarico sopet na Ogersko povernili. — Po sklepu od 7. t. m. so Cesar dovolili, da do zadnjega oktobra letošnjega leta na 1 milijon in 948.500 gold. prerajtani dolg, ki ga ima horvaško-slavonski zaklad za zemljišno odvezo deržavni kasi odrajtati, naj se premeni v brezobrestni dolg (dolg brez činžev) in še le takrat naj se poplača, kadar se bo deželno premoženje opomoglo; verh tega naj se horvaško-slavonskemu deželnemu zakladu v pripomoč za leto 1858 še 150.000 gold. iz deržavne kase podelí. — Govorí se, da se bo notárjem še več opravil izročilo, namreč vse obravnave zapuščin od konca do kraja. — Sliši se, da c. k. ministervo misli v vse toplice našega cesarstva zvedene može poslati, da mu bojo potem povedali, v kakošnem stanu so toplice. — Političnih novíc je čedalje manj. Na Francozkem so volitve za deržavni zbor pri kraji (bile so preteklo nedeljo); kakošne so, ni še znano; gotovo pa je, da po deželi so volili kakor je vlada želela; v Parizu pa se je nasprotna stranka zadnje dni zlo na noge postavila; na kteri strani je zmaga, se bo kmali slišalo. — Kako zlo je francozki vladi na tem ležeče, da bi se zedinile Moldava in Vlahija, se vidi tudi iz tega, da je te dni prepovedala, da carigradski časnik „Journ. de Constantinople“ ne smé na Francozko, ker več rečí zoper zedinjenje piše. — Na Ogerskem so lani šteli asekurirane poslopja in med 100 hišami našteli sploh le 8 zavarovanih! Ne vémo: ali je v naših krajih veliko bolje?

Za pogorelce v Lašičah so darovali:

Gospá M. Malahovskova 2 fl., iz Krakovega 8 fl., Gašpar Virant 2 fl., Polona D. 2 fl., iz Sore 10 fl., g. J. B. v Podpeči 6 fl., g. F. W. iz Teržiča 2 fl., g. J. P. iz Senožeč 10 fl., od sv. Trojice na Dolenskem 10 fl., od Hotedrašice 3 fl., M. K. iz Ipave 10 fl., B. B. 15 fl., Fr. L. 5 fl., g. Peter Kristofič v Mengšu 3 fl., A. L. 1 fl. — g. tehant Stojan v Brašlovcah 2 fl. — Skup 91 fl.

O besedi rod-a-o.

Gospodar (na koroški meji proti Štajerskemu zlasti pri Dravi) pravi hlapcu, ako ni namazal kolesa, „Namaži kolo, ker je rodo“ (nerado teče, škriplje). Valentin Paar.

Rod-a-o, sperr, rauh, roh; rod človek, ein rauher, roher Mensch; rod kruh, ein sperres Brod; roda zemlja, ein harter, rauher Boden; róditi, im, il, roden, (in Kärnt.) roh sein, nič ne ródi, er spricht nichts. Iz mojega slovnika. Zalokar.

Rod, roda, rodo se sliši pri Rogatcu in sploh v slovenskih Goricah in Ptujskem polji. Govori se: „ta vos rodo teče“; „žganci so rodi,“ „vino je rodo“, „ti imaš rod jezik“. V teh prilikah se rabí rod za nemško sperr, ungeschmalzen, rauh. Mislim tedaj, da bi tudi ta prilog za tropični „roh“ veljal, ker se čuje govoriti: „ta človek je rod“, dieser Mensch ist ungeschliffen, poleg: „ta človek je neroden“ dieser Mensch ist ungeschickt. — V Admontu. Enrík Rešek.

Lan.

(Konec.)

Zdaj predivo dá se presti,
'Z kotov, hajd! s kolovrati,
Ktera s českim zna se vesti,
Vse družice zad pusti;
Pesmi sladki glas
Krajšaj dolgi čas,
Basni, puče in pravlice,
Lene naj budé predice!

Glej! peljati krasno balo,
Saní trumo naloženih,
Tam kolovrat nad njo zalo
Pridnost kaže vsem neveste,
Že kodelja
Na koželji je prípeta;
Vse postelje
Iz domače so le preje.
Dvožert progast,
Je višnjelo
Gosto delo
Kakor ploh.
V skrinjah naloženo platna
Cel zalog!

Vse je tiho in zaspalo,
Le nevesta pri oljenki
Ženinu še srajco šiva,
V sladkih sanjah zatopljena.
Ko zadremlje
Se ji sanja,
Da od svojih slovó jemlje,
Se solzí —
Ker pa lučica pojemlje,
Z Bogom miru se izroči.

Oj, Slovenke, deve naše,
Lepše noše ni od vaše!
Res, lepó stojé vam peče
Snežno bele in blišeče
Na cveteče rožne lica.
Kaj je lepše ko tenčica
In rudeče vaše krila
In višnjele predpasila?
Le zmir se takó nosite,
Kar domače je, cenite,
Tujih statev ne čisljajte,
In rahudam slovo dajte!
Kdor po tuje se spakuje,
Le po tujem hrepení,
Ta svoj narod zaničuje,
Še imena vreden ni!
To naj vselej se posnema,
Kar je v prid in čast rodú,
Kar s pravico se ujema
In ne kvari nam mirú.
Kdor sramuje se pomóčí
Clo iz bratovske roké,
Težko dviga se visóče,
Ne se dvigne iz tamé!

Domoljubnost!
Zvezda zlata,
Sveti, sveti,
Ne zatoni za goré!
Tvoja luč je čudodelna.
Oj! da vse bi prežarila:
Da bi narod svoj častili
In ljubili,
Kakor tica gaj zeleni!
Ljubi vsak
Narod svoj, ino iskreni
Duh naj bode ti, rojak!

Pred ko preja dá se tkati,
Naj očisti se rujè;
Snažno mora se oprati,
Zdaj za statve dobra je.
Komur daš jo v pest,
Bod' si dobro svest,
Da se lepo, terdno krilo
Bode 'z platna naredilo!

Mehkužnost ljudstvu je trohnoba,
Gorjé! kjer ona se vseli;
Taisti narod je kraj groba,
Se brez otetbe spepeli.
Prostrane pogubí deržave,
Izprazni mesta in vasí,
Nje sad neskončne so zmotnjave,
Kdor zgodbo bere, se grozí;
Rujà družbinske je zaveze,
Kjer koli ona se zaleze,
Si bodi bajta ali grad,
Za njé petami gre razpad.

Gorje! kjer ljudstvo to zapravi,
Kar večno obveljalo bo,
In sleherni po svoji glavi
Vodíla snuje za nebo!
Kjer čednost mora se prikriti,
Razvira se očitno strast,
Vsi nježni čuti zatajili,
Izmet človeštva vživa čast;
Kjer brat čez brata meč potegne,
Kjer sin pred očem več ni svest,
Spoštenost iz sercá pobegne,
S pregreho se vtoluje vest.
Da! vera, upanje, ljubezen,
Trije stebri človeštva so,
Njih temelj, kjer stojé, je večen,
In vse viharje preneso.
Zato spoštuj o! človek Mojstra,
Kateri jih postavil je,
Da ne zadene kazen ojstra,
In večno, večno ti gorje!

Slednjič platno bo razpélo
Kraj potoka se poleg,
Soncem in vodo se belo
Obelilo kakor sneg.
Toda blizo jelš
Djati ga ne smeš,
Voda mehka in dereča
Mora biti, ne stoječa.

Kdor beli, naj
Se varje stopati na kos,
Je gorše, da je vselej bos —
Železnine na-nj sam Bog ne daj,
Ko belo bo, se srečno spravi
V korist ljudém in Božji slavi.

Če prav si le plevel ti, lan,
Vendar nam služiš noč in dan;
Odet s taboj služabnik Božji
Besedo sveto nas uči;
Odet je kmet, vojak v orožji,
Da! v tebi kralj in knez tiči,
Človeka spremljaš skoz življenje,
Mu služiš, ko zagleda svit,
Naj pride blagor al terpljenje,
Je vedno on s tabó zakrit,
Iz tebe bela zdaj zastava,
Nad človeštvom se razvij!
In vse zedini mir in sprava,
Karkoli Stvarnika slaví,
Da enkrat tam obleka bela
Iz Božjih rok nam zablišči,
Kjer tuge ni in konc terpljenja,
Nikdar se mlaj ne posloví!
Kar tukaj je, je vse minljivo,
Si bodi nit, železo, bron;
Le tam začne se nezginljivo,
Kjer Božji sedež je in dom.

Vojteh Kurnik, kolar v Teržicu.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.